

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

**Rovné šance dětí z etnických menšin při umístění
do náhradní rodinné péče**

Radomíra Kodetová

**Bakalářská práce
2009**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Radomíra KODETOVÁ**

Studijní program: **B6703 Sociologie**

Studijní obor: **Sociologie**

Název tématu: **Rovné šance dětí z etnických menšin při umístění do náhradní rodinné péče.**

Z á s a d y   p r o   v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce se zabývá rovnými šancemi dětí z etnických menšin při jejich umístění do náhradní rodinné péče. Práce bude opřena o kompilaci odborné literatury a vlastního výzkumu, založeného na zpracování evidence náhradní rodinné péče platné pro Pardubický kraj.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Šanderová J.,(2007) : Sociální nerovnosti v teorii a výzkumu

Matějček Z.,(1999) : Náhradní rodinná péče

Nečas C., (1999) : Romové ČR včera a dnes

Langmeier J., Matějček Z., (1974) : Psychická deprivace v dětství

Matoušek O., (1999) : Ústavní péče

www.mpsv.cz

www.vúpsv.cz

www.csu.cz

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Lucie Vítková

Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSC.

děkan

L.S.

PhDr. Lívia Šavelková, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala všem, kteří mi byli při psaní této práce nápomocni, hlavně své konzultantce Mgr. Lucii Vítkové, která svými odbornými radami a připomínkami korigovala obsahovou stránku celé práce, hlavně vyhodnocení zpracovávaných dat.

Poděkování patří také všem ostatním pedagogům, kteří se podíleli po celou dobu studia na mém odborném růstu a každý z nich předávanými vědomostmi obohatil mé "JÁ".

Dále bych chtěla poděkovat vedení Dětského centra Veská, které mi v průběhu zaměstnání umožnilo studium a usnadnilo získávání potřebných dat z dostupných materiálů.

Velký dík pak patří mé rodině za jejich pochopení, trpělivost a podporu při plnění mého mladistvého snu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem k práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odstavec 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 24.března 2009

Radomíra Kodetová

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá rovnými šancemi dětí z etnických menšin při jejich umístování do náhradní rodinné péče. Charakterizuje základní pojmy jako “rovné šance”, “etnické minority”, “náhradní rodinná péče”, “adopce” a další, včetně jejich případné typologie, legislativní opory a poukazuje či osvětluje některé z problémů, které s daným tématem souvisí.

Cílem práce je zjistit, zda je možné v případě dětí z minoritních etnických skupin umístovaných do náhradní rodinné péče hovořit o dodržování rovných šancí, zda existuje stejný - rovný přístup na straně žadatelů. Podkladem pro závěry byla data získaná za Pardubický kraj porovnáním počtu dětí umístěných do náhradní rodinné péče spolu s požadavky žadatelů za období let 2003 - 2008.

Klíčová slova :

Náhradní rodinná péče, adopce, pěstounská péče, minorita, Romové, rovné šance

Abstract

Diploma work dissertates about equal chances of children from ethnic minorities during their placing in substitutionary family care. It characterizes basic terms as equal chances, ethnic minorities, substitutionary family care, adoption and others including their eventual typology and legislative pillar. It points or explains some of problems relating these topics.

The aim of this diploma work is to find out if it is possible to speak about observance of equal chances, in case of children from ethnic minorities placed in substitutionary family care and also if there is the equal – the same access on the claimers side. A base for conclusions were datas gained for the Pardubice Region by comparing numbers of children placed in substitutionary family care with requirements of claimers in periods 2003 – 2008.

Keys words:

Substitutionary family care, Adoption , Foster Care, Minority , Gipsies

Equal chances

Obsah

Úvod.....	9
1. Náhradní rodinná péče.....	10
1.1. Historie náhradní rodinné péče.....	10
1.2. Členění a formy náhradní rodinné péče.....	13
1.3. Osvojení – adopce.....	14
1.4. Pěstounská péče.....	15
1.5. Další formy náhradní rodinné péče.....	16
1.6. Žadatelé o náhradní rodinnou péči.....	16
1.7. Postup při umístění dítěte do náhradní rodinné péče.....	16
2. Sociální nerovnosti.....	18
2.1. Základní pojmy.....	19
Postoj, předsudek.....	19
Rasa, rasismus.....	20
Sociální rovnost a spravedlnost.....	21
3. Praktická část.....	24
3.1. Téma výzkumu.....	24
3.2. Cíl výzkumu.....	24
3.3. Metody výzkumu.....	24
3.4. Výzkum – děti.....	25
3.5. Výzkum – žadatelé o náhradní rodinnou péči.....	31
Shrnutí - graf č. 2.....	34
Závěr.....	35
Seznam použité literatury a ostatních zdrojů.....	36
Seznam příloh.....	37

Seznam obrázků :

Graf č. 1 – Přehled typů náhradní péče.....	13
Graf č. 2 – Porovnání struktury dětí podle etnika s tolerancí k etniku u žadatelů o náhradní rodinnou péči.....	34

Seznam tabulek :

Tabulka č. 1 – Struktura přijatých dětí podle pohlaví.....	26
Tabulka č. 2 - Struktura dětí podle etnika.....	29
Tabulka č. 3 - Struktura počtu žádostí o náhradní rodinnou péči podle druhu (formy).....	31
Tabulka č. 4 – Struktura tolerance k etniku z počtu podaných žádostí , o náhradní rodinnou péči podle druhu (formy).....	32

Úvod

Téma této práce jsem si zvolila na základě své dlouholeté praxe, neboť více jak dvacet let pracuji jako sociální pracovník. Mediální obraz této profese jasně dokládají výsledky průzkumů, kdy se sociální pracovníci na profesním žebříčku umísťují opakovaně mezi posledními. Díky praktickým zkušenostem vím, jak složité a náročné je najít společnou řeč a řešení, často velice spleťtých a smutných, příběhů lidí ze sociálně slabých vrstev, které stojí tzv. na okraji společnosti. Jedná se o rodiny i jedince předem označované jako rizikové skupiny ohrožené sociálním vyloučením. V posledních několika letech pracuji jako sociální pracovnice v Dětském centru. Tato zařízení, dříve známa spíše jako kojenecké ústavy, zajišťují a poskytují péči o děti, nezletilé matky a o matky s dětmi v tíživých životních situacích. Jedná se o děti, které z nejrůznějších důvodů nemohou žít ve své biologické rodině. Smyslem mé práce je podílet se na reintegraci těchto dětí zpět do jejich biologické rodiny, případně se podílet na jejich umístění do vhodné náhradní rodiny, a to v co nekratším možném čase.

Provedený výzkum by měl ukázat, jak je složité u některých dětí vytčeného cíle v případě umístění dítěte do náhradní rodiny dosáhnout. Praxe ukazuje, že jedním z faktorů, které velmi významně ovlivňují možnosti výběru při hledání náhradní rodiny, je etnický původ dítěte.

Jsem si plně vědoma, že se jedná o kontroverzní téma, které je z hlediska právní legislativy ošetřeno v řadě zákonů, které zaručují každému občanovi České republiky rovné příležitosti a práva. Skutečnost je však jiná a tato práce si klade za cíl, alespoň částečně ukázat v jakém rozporu může být teorie a praxe.

Práce je rozdělena do dvou částí, které na sebe navazují. Jedná se teoretické objasnění základních pojmů a hesel vztahujících se jednak do okruhu náhradní rodinné péče a následně pak k problematice sociální rovnosti etnických menšin.

Na teorii pak navazuje samotný výzkum, který mapuje dvě základní roviny náhradní rodinné péče, a sice jednak rovinu právně volných dětí, které do náhradní rodinné péče mohou být umístěny, v porovnání s požadavky a nároky žadatelů, kteří jsou ochotni do své rodiny takové dítě přijmout.

1. Náhradní rodinná péče

“Naším úkolem je, aby vhodné dítě přišlo do vhodné rodiny a aby adoptce splnila to, co se od ní očekává : hluboké citové uspokojení a přirozenou náplň života dětem i jejich novým rodičům. Úspěch osvojení bude závislý na vzájemné schopnosti přizpůsobení obou stran. “

(P.Vodák,1967:196, in Matějček,1999:93)

Náhradní rodinná péče je forma péče o děti, kdy není dítě vychováváno svými biologickými rodiči, ale rodiči “náhradními” v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině. (Bubleová, Kovařík 1999:31)

1.1. Historie náhradní rodinné péče

Přijetí cizího dítěte za vlastní, upravené dnešním právním řádem, má ve své dávné historii zřejmě jednu zřetelnou tendenci hluboce zabudovanou do biopsychické výbavy, s níž lidský rod vstupuje na vývojovou scénu – totiž schopnost chránit nejen vlastní dítě, nýbrž i dítě cizí a pečovat o ně.(Matějček 1999: 15)

První pokusy o řešení situace opuštěných dětí /odložených či nežádoucích/ a o nový přístup k pojetí dítěte v evropském měřítku nalézáme již v roce 787, kdy byl založen první nalezinec v Miláně. Postupně pak byly zřizovány další. Nejznámější nalezinec byl v Římě, založil jej ve 13. století papež Inocenc III. Tento ústav se na dlouhá století stal základem a vzorem péče o opuštěné a odložené děti (včetně anonymního odkládání dětí do jakéhosi otáčedla - torna, u vchodu do každého ústavu), až do roku 1913, kdy byl tento typ nalezince v Madridu zrušen. S provozem ústavů se od počátku muselo řešit mnoho problémů spojených s vysokou úmrtností dětí a financováním, které bylo kryté zejména z milodarů a dobročinných akcí. Ústavní činnost narážela mimo jiné i na nesouhlas veřejného mínění, což vedlo často k uzavření zařízení. Opakovaně pak byla zařízení obnovována v době válek, poválečném období, v čase různých epidemií a národnostních konfliktů..

Již odpradáвна přijímali cizí lidé opuštěné děti za své a nazývali tento akt adoptcí. Jedno z prvních osvojení mohlo proběhnout tím způsobem, že si vítěz přivlastnil děti přemoženého nepřítele, často i s jejich matkami - vdovami. V takovém případě se dá hovořit spíše o přisvojení dětí. Postupem času se do popředí začaly dostávat také zájmy a potřeby dítěte a

vytvářely se jemnější formy péče o opuštěné děti. Z pohledu zákonodárského byly první formulace zákonů, vztahující se k osvojení, vypracovány Římany. Důvodem adopce byla převážně snaha mít potomka, pokračovatele rodu, obava ze samoty, zachování majetku, ap. Na druhé straně mohlo být osvojené dítě z ekonomického hlediska levnou pracovní silou. Odložení dítěte bylo jednou z možností regulace početnosti rodiny. Nalezené dítě se pak mohlo stát i otrokem toho, kdo jej vychoval a poskytl mu základní podmínky pro přežití. V případě, kdy bylo nalezené dítě osvojeno bezdětným párem a muž je prohlásil za svého potomka, pak toto dítě získalo stejné postavení a vážnost, jako potomek biologický. Postavení a práva dítěte ve společnosti z dnešního pohledu bylo značně diskriminující, dítě nemělo žádná práva, mohlo být zabito, týráno, prodáno, tak, jak jeho rodiče uznali za vhodné nebo výhodné. V čase válečných konfliktů nastala potřeba řešit situaci pozůstalých dětí po padlých bojovnících. Nejprve byly zřizovány internáty, které měly tyto děti – hlavně chlapce, vychovávat pro další potřeby státu. V posledním období říše římské se objevují první snahy o zajištění péče a výživy dětí, o něž rodiče nejeví zájem, na náklady státu – Konstantin v roce 322 našeho letopočtu. Ve středověku se lidé také ujímali opuštěných dětí, bez jakéhokoliv právního podkladu. Děti neměly žádná práva ani povinnosti vůči své rodině. Základní principy morálky tak byly udržovány vlivem křesťanské výchovy - desatera. Opuštěných a odložených dětí se ujímala církev a začala k tomuto účelu budovat první nalezince. V roce 1575 vzniká také první nalezinec v Praze. Tento ústav sloužil svým účelům dvě stě let.

Díky nepříznivým výsledkům hodnocení péče o opuštěné a odložené děti v nalezincích, se o tuto oblast začala zajímat veřejnost a státní správa. Většina zařízení do té doby žila z milodarů.

V 18. století se za práva a ochranu opuštěných dětí zasadil J. H. Pestalozzi (teoreticky i prakticky). Poukázal na nedostatky péče ve velkých ústavech a vyzdvihl nezastupitelný význam rodinné výchovy. Snažil se prosadit povinností každé společnosti nahradit opuštěným dětem v plné míře rodiče, jejich lásku a vztah. Svoje představy se pokoušel realizovat v praxi, avšak díky nedostatku finančních prostředků se mu to příliš nedařilo. Jeho myšlenky, názory i zkušenosti významně ovlivnily veřejné mínění té doby, kdy se považovalo za platné, že neutěšená situace opuštěných dětí je pouze přirozeným důsledkem viny jejich rodičů.

Mnoho tehdejších zemí Evropy začínalo utvářet svůj systém náhradní rodinné péče. Roku 1804 byla ve Francii uzákoněna adopce s tím, že nalezené či opuštěné dítě mohlo být na omezeně krátkou dobu umístěno do ústavního zařízení a následně bylo za úplatu z veřejných

prostředků svěřeno do péče osob cizích, což byly počátky pěstounské péče.

Po dosažení určitého věku (asi 6let) mohlo být dítě umístěno do sirotčinců nebo někam na práci. Tento model byl zaveden i u nás, spolu se zřizováním státních porodnic a nalezinců ve všech velkých městech.

Ve druhé polovině 19.století byly vydány pouze pro Čechy zákony domovský a chudinský , které byly přínosem v péči o opuštěné děti. Po vzniku ČSR byly zákonem č.11/1918 Sb. převzaty a upraveny normy z bývalého Rakouska - Uherska do aktuálnější podoby. Z poválečných zákonů byl významný zákon č.126/1920 Sb., o zřízení župních a okresních úřadů, zákon č.125/1927 Sb., o organizaci politické správy, který odstranil celostátně zákonodárství a nestejně zatížení obcí chudinským břemenem, umožňoval přesunutí veřejné chudinské péče a vyšší veřejnoprávní svazky. Domovská obec byla hlavním nositelem zákonné povinnosti zaopatřit „své“ místně příslušné opuštěné děti, pokud nebyl ze zákona povinen jiný. Okresy byly zřizovateli sirotčinců a poskytovaly pomoc obcím tam, kde jejich zatížení bylo příliš velké. Stát zaopatřoval chudé – hlavně bezdomovce, kteří se narodili ve veřejných porodnicích a ze zemských sirotčích fondů podporoval sirotky a opuštěné děti. Státní správa nezasahovala do přímé podpory opuštěných dětí . Opuštěné děti, které zůstávaly v zaopatření obce, byly podrobeny tzv. dohlédacímu právu a byly většinou vychovávány v rodinách, u pěstounů. Děti, které nebylo možno umístit v rodinách, byly vychovávány ve zřízených ústavech.

Po roce 1948 se v České republice začal prosazovat ideál kolektivní výchovy /podle Makarenka/. Tradiční rodina byla chápána jako buržoazní přežitek, kde je dítě spíše vychováváno k sobectví a egocentrismu. Byla budována síť dětských kolektivních zařízení. Tento trend byl v ostrém protikladu s novými západoevropskými poznatky a zamezil dalšímu rozpracování a pokračování v systému péče o opuštěné děti. Rovněž došlo ke zrušení pěstounské péče. Hlavními argumenty pro její zrušení bylo rodinné nikoli kolektivní prostředí, nemorálnost finančního ohodnocení za péči a výchovu dětí. Nedostatky kolektivní výchovy se začaly projevovat poměrně brzy. Na počátku šedesátých let se začaly výrazně objevovat deprivací studie, především zkoumání Langmeiera a Matějčka, které prokázaly psychické strádání, retardaci a další následky psychické deprivace dětí v ústavních zařízeních a jednoznačně prokázaly význam fungujících rodin pro vývoj a socializaci dítěte. (Matějček 1999: 15-29)

Díky těmto prezentovaným názorům a velkému úsilí odborníků byla rodina opětovně

„rehabilitována“ a zákonem o rodině z roku 1963 postavena znovu na první místo mezi výchovnými institucemi. V této době se podařilo uskutečnit několik významných experimentů - např. zavedení prvních rodinných buněk, založení první SOS dětské vesničky v Doubí, rozvoj krajských poraden pro náhradní výchovnou péči. Začátkem sedmdesátých let byla pěstounská péče znovu oficiálně zavedena a legalizována formou zákona.

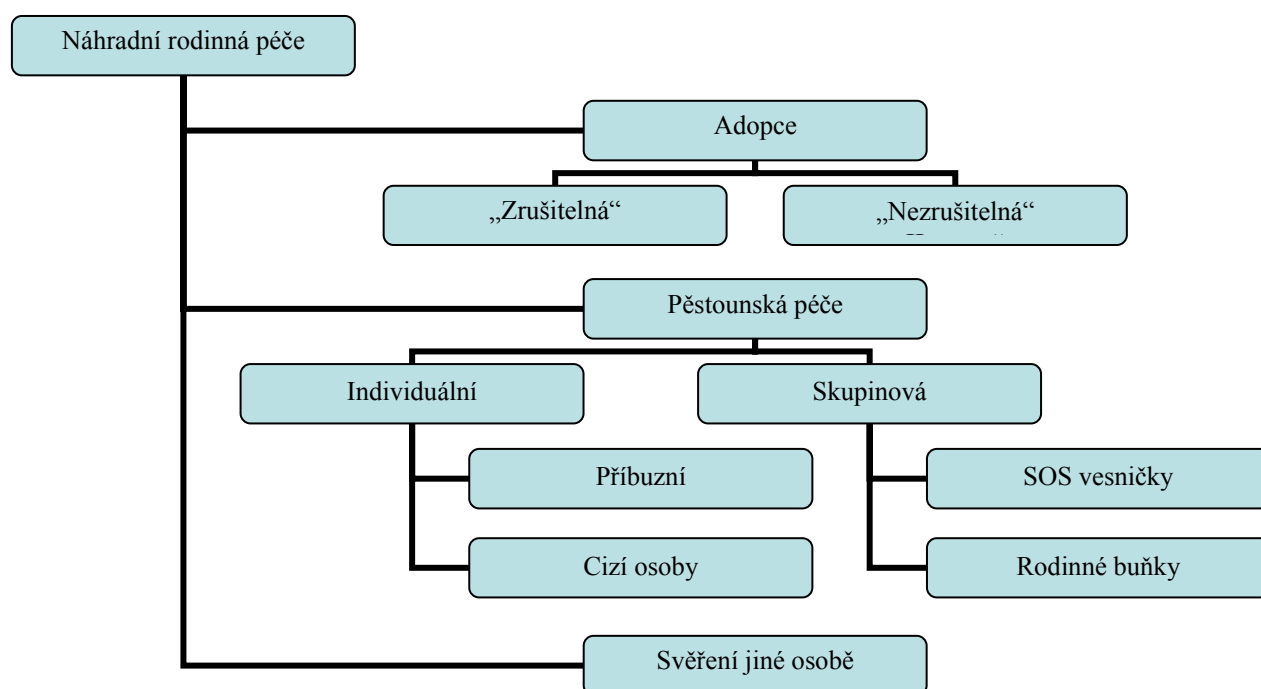
(Bubleová, Kovařík 1999:31)

1.2. Členění a formy náhradní rodinné péče

Graf č.1:

Přehled typů náhradní péče podle J. Kovaříka (1996, s.110)

Zdroj : Matějček 1999:32

1.3. Osvojení - adopce

Osvojením vzniká mezi osvojencem (adoptované dítě) a osvojitelem (adoptivní rodič) vztah stejný jako mezi rodiči a dětmi. Osvojit lze pouze dítě starší 1 roku.

Jedná se o nejlepší způsob náhradní rodinné péče, neboť dítě žije v rodinném prostředí, získává příbuzenské vztahy a vazby se širší rodinou osvojitelů a těmto je přiznána osvojením rodičovská zodpovědnost. (viz § 31-37 zákona o rodině).

Proces osvojení má několik základních stupňů a podmínek, které musí být splněny. Osvojit lze pouze právně volné dítě. V praxi to znamená, že biologičtí rodiče dali souhlas s osvojením dítěte před příslušným úřadem pověřeným výkonem sociálně -právní ochrany dětí, bez vztahu ke konkrétním osvojitelům. Tento souhlas lze udělit pouze v případě kdy uplynulo alespoň 6 týdnů od data narození dítěte.

V případě, že nebyl dán souhlas biologických rodičů s osvojením a tito po dobu minimálně dvou měsíců od data narození dítěte, případně u ostatních dětí je lhůta 6 měsíců, neprojevují žádný opravdový zájem o dítě, může soud po podání návrhu vyslovit tzv. "nezájem". Po nabytí právní moci tohoto rozhodnutí je dítě považováno za právně volné pro možnost osvojení.

Další možností je přímá adopce. Jedná se o dohodu mezi biologickými rodiči a budoucími osvojiteli, kterou jim zákonný zástupce nezletilého dítěte svěřuje toto dítě do péče. Tento akt je právně nevymahatelný až do doby, kdy je dohoda schválena soudem a je pravomocná. Postup přímé adopce je ojedinělý a z pohledu osvojitelů riskantní. Dle platné legislativy do tohoto řízení nevstupují orgány sociálně-právní ochrany dětí, ani žádné jiné státní instituce, mimo soud.

Osvojení má dva stupně- zrušitelné a nezrušitelné (někdy označováno jako adopce I. a II.stupně). V obou případech je postup stejný a popsán níže, pouze u II.stupně se jedná o tzv. nevratný akt, který je možný až po dosažení jednoho roku věku dítěte a nemá vratný mechanismus. Toto opatření má za úkol chránit obě strany, tedy náhradní rodiče i dítě, neboť je pravděpodobné, že do 1 roku věku dítěte by se s ohledem na různá lékařská vyšetření mělo přijít na případná možná zdravotní postižení či poškození dítěte , která při narození a v následujících několika měsících nemusí být patrná. Zároveň některá speciální vyšetření lze provést až v pozdějším věku dítěte a jsou časově náročná. V případě zjištění závažných, hlavně zdravotních komplikací, kdy diagnóza může být velmi nepříznivá pro budoucí vývoj

dítěte, mají osvojitelé možnost od osvojení ustoupit a dítě je vráceno zpět do zařízení, odkud jej převzali. Zároveň je tímto chráněno dítě pro případ, že by náhradní rodiče z jakéhokoli důvodu péči o dítě nezvládali. Dítěti se pak vrací zpět jeho původní jméno a příjmení. Pokud vše probíhá standardním způsobem je soudním rozhodnutím dítě svěřeno do péče osvojitelů a po dosažení 1 roku věku dítěte je dítě rozhodnutím soudu osvojeno. Dítěti je oficiálně přiznáno nové jméno a příjmení osvojitelů, osvojitelé jsou následně zapsáni na místo biologických rodičů do jeho rodného listu a dítěti je změněno i rodné číslo. Původní matriční záznam je tzv. uzavřen a zalepen z důvodu zachování anonymity. (zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění, § 63 a následující)

1.4. Pěstounská péče

Pěstounská péče je další z možností náhradní rodinné péče.(§ 45 a následující Zákona o rodině). Jedná se o právní vztah, kdy nezletilé dítě nemůže být osvojeno, přesto není nikdo, kdo by o ně řádně pečoval. Využívá se hlavně v případech, kdy musela být u nezletilého nařízena ústavní výchova, případně biologičtí rodiče dali souhlas s umístěním dítěte do pěstounské péče bez vztahu ke konkrétním pěstounům. Pěstounská péče trvá do 18 let věku dítěte, umožňuje i pravidelný kontakt a styk dítěte s biologickými rodiči. Pěstounům náleží ze zákona odměna pěstouna i další dávky státní sociální podpory s výkonem pěstounské péče spojené (podrobněji zákon č.117/1995 Sb., o státní sociální podpoře v platném znění).

Pěstounskou péči lze vykonávat individuálně, tzn., že je dítě umístěno do vhodné pěstounské rodiny, kde doposud nejsou žádné děti, případně žadatelé mají alespoň jedno dítě své – biologické. Další možností jsou vícečetné pěstounské rodiny, které mají 5 a více dětí v pěstounské péči s tím, že jak starší děti dospívají a zletí (je jim více jak 18 let), přichází do rodiny děti další. O vhodnosti této formy péče by bylo možné vypracovat samostatnou studii, nicméně je to šance pro umístění větších sourozeneckých skupin.

V případě pěstounské péče na dobu přechodnou, má soud povinnost vždy jedenkrát za 3 měsíce zkoumat, zda i nadále trvají důvody umístění dítěte.

Existuje možnost, kdy dítě svěřené do pěstounské péče může být následně pěstouny osvojeno. Jedná se variantu, kdy lze prokázat, že po dobu nejméně 6 měsíců žádný z biologických rodičů neprojevil o dítě opravdový zájem. Vyslovení nezájmu a následné osvojení je opět v kompetenci soudu na základě návrhu pěstounů. (zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění, § 45a a následující)

1.5. Další formy náhradní rodinné péče

Zákon o rodině uvádí další formy náhradní rodinné péče jako je svěřeni do výchovy jiné osoby, opatrovnictví a poručenství. Pro náš výzkum však nejsou důležité a proto zde nejsou podrobně zmíněny. (podrobně zákon č. 94/1963 Sb., o rodině - výchovná opatření).

1.6. Žadatelé o náhradní rodinnou péči

V obou případech výše popsané náhradní rodinné péče , tedy u adopce i pěstounské péče, jsou všichni žadatelé řádně a podrobně prověřováni, všichni musí projít tzv. ”přípravným kurzem žadatele o náhradní rodinnou péči”. Kurz trvá přibližně jeden rok a po jeho ukončení jsou žadatelé zařazeni do seznamu vhodných žadatelů. Během kurzu jsou žadatelé postupně seznámeni nejen se svými právy a povinnostmi, ale i s mechanismem náhradní rodinné péče a s možnými úskalími nebo důsledky. Jedná se o školení za účasti odborníků z řad úřadů vykonávajících sociálně právní ochranu dětí, psychologů, pediatrů, sociálních pracovníků a dalších.

Rejstřík žadatelů o náhradní rodinnou péči je veden na krajských úřadech, na oddělení sociálně-právní ochrany dětí. (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

1.7. Postup při umístění dítěte do náhradní rodinné péče

Ze zákona jsou při krajských úřadech zřizovány “poradní sbory”, které se schází většinou 1x za měsíc a na základě “přehledných listů” a dotazníků žadatelů vybírají vhodné osvojitele nebo pěstouny.

Platí důležitá zásada - vždy se hledají a vybírají vhodní adoptivní rodiče nebo pěstouni pro dané dítě, nikdy naopak. Toto tvrzení je důležité v praxi, kdy je třeba s ohledem na známou rodinnou anamnézu dítěte vybírat žadatele tak, aby co nejvíce vyhovovali budoucím potřebám dítěte a zároveň, aby dítě splňovalo alespoň přibližně požadavky žadatelů. Tím se myslí , že pokud se jedná o miminko ve věku 3 měsíců, minimálně poloromského původu (vysvětleno níže v textu), jehož matka již v minulosti dala souhlas s osvojením dítěte a jejich vývoj je znám, lze předpokládat podobný u tohoto dítěte – např. hyperaktivita apod., volí se žadatelé

mladší, fyzicky odpovídající předpokládané vizáži dítěte, aby co nejvíce jako rodina mohli splynout s běžnou rodinou a mohli dítěti poskytnout dostatek nutných podnětů k zvládnutí jeho předpokládaného vývoje v budoucnosti. To znamená sportovní vyžití, psychickou odolnost k možným problémům v kolektivu a podobně. Není tedy pravidlem, že jsou vybráni rodiče jako na pořadníku, dle délky podání žádosti. V případě biologických sourozenců, třeba i polorodých (jeden z biologických rodičů je společný), jsou přednostně osloveni náhradní rodiče, kteří již staršího sourozence osvojili, neboť prvotní je zájem dětí, tedy pokusit se zajistit, aby vyrůstali společně. V případě sourozeneckých párů různého věku, které byli umístěny do zařízení společně, se vždy čeká na právní volnost obou dětí a je vyhledávána taková náhradní rodina, která by je přijala společně. Nikdy nejsou sourozenci rozdělováni. Tato zásada platí i u dvojčat či vícččat. K rozdělení sourozenců i přes výše uvedené může dojít v okamžiku, kdy např. Biologická matka průběžně otěhotní a narozené děti dává k adopci. V tomto případě lze umístit děti většinou již ve 3 měsících jejich věku. Nelze však předpokládat, kdy a zda matka otěhotní znovu a prodlužovat tak pobyt dítěte v ústavním zařízení. Jsou známy případy, kdy některé ženy takto daly do osvojení i šest a více dětí. (zdroj praxe autorky).

Přehledný list obsahuje základní informace o dítěti, jeho rodičích, rodinných poměrech ze kterých pochází. Dále je součástí podrobná lékařská zpráva, včetně porodopisu, zpráva dětského psychologa o psychomotorickém vývoji dítěte, originál rodného listu, doklad o státním občanství a aktuální fotografie. (viz Příloha č.4)

Dotazník žadatele o náhradní rodinnou péči obsahuje podrobné informace o žadateli, jeho bytových poměrech, zdravotním stavu, materiálním zajištění, psychologické vyšetření, aktuální fotky žadatele i jeho domácnosti a požadavky na dítě. Jedná se o informace o tom, jaké dítě jsou ochotni do své péče přijmout - pohlaví, věk, etnikum, možnost fyzického či psychického postižení, vrozené, mentální vady, původ v rámci závadovosti prostředí, latentní závislosti na alkoholu, tabáku, drogách či jiných návykových látkách. (viz Příloha č.1) Vyhodnocením obou materiálů jsou nakonec vybráni vhodní kandidáti.

V případě, kdy není nalezen žádný vhodný žadatel v rámci kraje, kde má dítě trvalé bydliště, je spis dítěte postoupen přes ministerstvo sociálních věcí a zdravotnictví do celostátní databáze dětí, pro které se hledají vhodní náhradní rodiče. V případě, že se do dvou let nepodaří dítě umístit do vhodné rodiny, je zařazeno do registru dětí vhodných pro adopci mezinárodní. Zde je nutný souhlas Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Vybraní žadatelé jsou písemně vyrozuměni o tom, že byli vybráni jako vhodní osvojitelé či pěstouni a mají ze zákona 30 dnů na seznámení se s dítětem a na rozhodnutí, zda jej do své rodiny přijmou. Pokud je jejich stanovisko kladné, je místně příslušným úřadem sociálně-právní ochrany dětí vydáno rozhodnutí o převzetí dítěte do tříměsíční předadopční či předpěstounské péče na náklady budoucích osvojitelů či pěstounů. Po tuto dobu jsou sledováni jak péči o dítě a společné soužití zvládají. Po uplynutí této doby mohou podat k soudu návrh na svěření dítěte do pěstounské péče nebo do osvojení. (§ 38 a následující zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí).

2. Sociální nerovnosti

Další část teoretické roviny se věnuje pojmům spojeným se sociálními nerovnostmi, nebo-li rovnými šancemi. Rovné šance jako pojem úzce souvisí s pojmy postoj, předsudek, sociální rovnost, spravedlnost i stratifikace.

Toto vše ve vztahu k etnickým menšinám by mělo osvětlit podstatu tématu výzkumu, který byl proveden a je popsán ve 3. části práce

Tyto pojmy odrážejí mínění jedince i společnosti o všem možném, tedy i o příslušnících minoritních etnických skupin. I když Ústava České republiky zaručuje každému jejímu občanu právo vybrat si svobodně národnost a přihlásit se k ní, společnost jako celek se často uchyluje k diskriminaci jednotlivců či celých skupin obyvatelstva. Na území našeho státu, ale i v ostatních státech Evropy, jsou klasickým příkladem sociální exkluze (vyloučení) příslušníci Rómského etnika. Jednou z oblastí, kde se tato skutečnost může projevit je právě problematika náhradní rodinné péče. Zda tomu tak doopravdy je by měly potvrdit či vyvrátit závěry provedeného výzkumu. Nejprve zmapujeme teoreticky vznik a vývoj nerovností a vzájemné vztahy mezi pojmy.

Sociální rovnosti či nerovnosti odrážejí vzájemné interakce mezi jedinci, či mezi jedincem a společností a vzájemně se ovlivňují.

2.1. Základní pojmy

Asi nejfrekventovanějším pojmem v souvislosti s danou problematikou jsou **předsudky**. Předsudek se objevuje jako termín ve spojitosti s pojmem ze sociální psychologie a tím je **postoj**.

Postoj - "...zohledňuje dispozice izolovaného lidského jedince. Je také dost široký, aby při jeho významech byly zohledněny kulturní vlivy." (Novák 2002:7) V této souvislosti tedy hovoříme o postojích individuálních a celospolečenských. Do odborné literatury byl tento termín zaveden sociology W.J.Thomasem a F.Znanieckim (studie "Polští sedláci v Americe). Říkají :“ Postoj je stav mysli jedince vůči hodnotě.” (ibid :7-8)

Předsudky jsou iracionálně založené postoje nebo postoje afektivně zdůrazněné , jejichž součástí jsou prvky averze a hostility (nepřátelství vůči sobě nebo druhým).Existují samozřejmě také prvky kladné - kladné předsudky. (ibid :8-9)

Definice říká:”Předsudek je averzní nebo hostilní postoj vůči osobě, která náleží k určité skupině, prostě proto, že náleží k této skupině, a je možno předpokládat, že má závadné kvality připisované této skupině. (G.W.Allport, 1958,in Novák 2002: 9)

Příklad z praxe :

“Romové můžou za to, že jsou romové.” (student 3.ročníku gymnázia)

S předsudky souvisí stereotypy, které generalizují - připisují určité typické vlastnosti všem členům dané skupiny. (Novák 2002:11)

Příklad : Co Čech to muzikant (lidové úsloví)

Všichni Romové nechtějí pracovat

Předsudek je tedy chápán jako uzavřený postoj k čemukoliv. Je to labelling, charakterizovaný jako předpojatost a názorová strnulost.V sociologii předsudek představuje negativní postoj vůči určité skupině nebo skupinám lidí a má ospravedlnit jejich diskriminaci na základě jejich příslušnosti a členství k určité skupině, bez ohledu na jejich osobní vlastnosti. Předsudky jsou zobecněným tvrzením, že určitá skupina lidí je méně kvalitní než ostatní, aniž by se toto tvrzení ověřilo. Nejčastěji se předsudky objevují ve spojitosti s rasami, národností či etnickou příslušností.

V dnešní společnosti se pak stále více můžeme setkávat s předsudky, které se váží k rozdílu pohlaví (muži x ženy), k věku (důchodci), náboženství či dosaženému stupni vzdělání.

(Velký sociologický slovník 1996: 875)

Postoje, které se vztahují k určitému etniku se nazývají národnostní předsudky a mohou se vyskytovat jak hostilní (záporné), tak i nekriticky pozitivní. Vyjadřují tak kladný či záporný přístup k určitému etniku a jeho členům, který je ovlivněn emocemi a jedinci připisuje konkrétní vlastnosti, které jsou u tohoto etnika předpokládány. Toto stanovisko je z hlediska jeho nositele neměnné, logickými argumenty nevyvratitelné.(ibid :875)

Takto vědomě projevená forma postoje se nazývá **mínění**.

Mínění nám umožňuje poznat postoje člověka ovlivněné společností, ve které žije. Spojením shodného mínění mnoha jednotlivců daného společenství nebo národa vzniká tzv. veřejné mínění. Avšak pouze tehdy, jestliže zastoupení reprezentantů odpovídá skutečnému rozložení obyvatel. Novák 2002: 20)

Ve spojitosti s pojmem předsudek, diskriminace či nerovnost ve společnosti, hovoříme i o rasách a rasismu.

Rasa je určována rozdílnými fyzickými vlastnostmi používanými ke kategorizaci velkých skupin.(Giddens 1999: 561). Toto rozlišení je zavádějící, často ztotožňované v praxi s pojmem národnost. Národnost člověka je dána tradicemi, zvyky, jazykem a ne jeho fyzickými vlastnostmi. Jak již bylo konstatováno na začátku kapitoly, každý člověk má právo si svou národnost zvolit svobodně. (Ústava ČR)

Rasismus je podle Parekhovi zprávy definován jako podřazenosti a lze jej za pomoci moci použít k diskriminaci nebo vyloučení. Tímto se zároveň předpokládá kauzální vztah mezi předsudky a diskriminací. Tyto vztahy mezi příčinou a následkem jsou mnohem složitější. Lze dovodit, že diskriminační chování může vést k předsudkům, ale nemusí to být naopak. Stejně tak k předsudkům může vést exkluze. Rasismus či rasismy vznikají a jsou udržovány díky nerovným mocenským vztahům. (Laubeová, Hrabaňová, Veselý 2009:1-13)

V případě náhradní rodinné péče můžeme konstatovat dvě polohy s tímto spojené.

Ve formuláři pro žadatele o náhradní rodinnou péči je třeba vyplnit v oddíle určeném požadavkům na dítě mimo jiné i informaci o tom, jaké dítě je žadatel ochoten přijmout. (viz příloha č. 1)

Rozdělení možností je následující : dítě bílé, poloromské, romské a ostatní.

Za bílé je považováno dítě světlé pleti, kde jsou stejného neromského původu oba biologičtí rodiče a není známo, že by v rodině někdo měl romského předka.

Poloromské dítě je takové, které má jednoho z rodičů romského původu nebo není otec uveden a je známo, že by mohl být Rom a vizuálně tato skutečnost není patrná.

Romské dítě má oba rodiče Romy a je i tmavé pleti.

Je zřejmé, že toto rozdělení, které se v praxi užívá, není podloženo vědecky a ani nemá oporu v zákonech. Praxe však jasně ukazuje, že se jedná o jeden z nejdůležitějších aspektů při rozhodování žadatelů o tom, zda dítě přijmou do rodiny či nikoliv.

Mezi žadateli o náhradní rodinnou péči se traduje předsudek on tom, že všechny romské děti mají na zadečku tmavou pigmentovou skvrnu. Dělení dětí dle tohoto kritéria je vědecky nepřípustné, nepodložené a hlavně neetické. Přesto však existuje velké procento žadatelů, kteří si hned při prvním kontaktu s dítětem, pokud není blondatá a modrooká, nechají dítě svléknout, aby se přesvědčili o jeho "čistotě", případně se minimálně optají. (zdroj - vlastní praxe autorky)

V případě oficiálních statistik zpracovávaných pro Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, ministerstva zdravotnictví naopak můžeme konstatovat, že v posledních letech nebylo do náhradní rodinné péče umístěno ani jedno romské dítě.

Jak je to možné?

Dle metodického výkladu ke zpracovávaným statistickým hlášením je za romské dítě považováno pouze to, kterého rodiče deklarují sami romskou národností. S ohledem na skutečnost, že v oficiálních tiskopisech se tato informace neuvádí, není zdroj, ze kterého by bylo možné vycházet a pak tedy romské děti neexistují a v příslušné kolonce je uváděna 0. (zdroj : vlastní zkušenost autorky)

Pro tuto práci jsou přínosné závěry některých výzkumů prováděných u dětí. Pokud jsou například dětem předloženy fotografie různých ras, zjistíme, že děti žádnými rasovými předsudky netrpí. Sami se většinou považují za bílé. Se vzrůstajícím věkem dětí a vlivem okolí přejímají děti názory druhých a předsudky získávají. (Novák 2002:20)

Toto tvrzení lze ověřit na jednoduchém pokusu, který autorka této práce zrealizovala ve skupině 5 dětí ve věku 2,5 – 3 roky. Ve skupině byly zastoupeny jak děti bílého etnika, tak jedno dítě romské a jedno dítě Afričan, žijící v Čechách. Nejprve byly dětem předloženy jejich vlastní fotografie s tím, jestli se poznají a vyberou tu správnou. Ve čtyřech případech si dítě vybralo svou podoběnku (včetně dětí odlišného etnika), pouze jedno dítě se nepoznalo. Následně byly dětem předloženy fotografie jiných dětí s různými rasovými odlišnostmi, jako je barva pleti, tvar očí, různé barvy vlasů. Každé dítě si mohlo vybrat obrázek podle toho, jak

se mu líbí a kým by chtěly být, kdo je jim podobný. Zajímavé bylo, že děti, které se odlišovaly od většiny vizuálně (Rom, Afričan) si vybraly fotky dětí bílých a v jednom případě dokonce blond'até, ale zároveň blond'atá holčička si naopak vybrala obrázek africké dívky . Lze tedy minimálně omezeně potvrdit pravdivost předchozího tvrzení. (zdroj : vlastní zkušenost autorky)

Rasové předsudky úzce souvisí s etnocentrismem. **Etnocentrismus** je pohled člověka na kulturu jiných lidí, z hlediska té jeho vlastní. (Giddens 1999:39)

U žadatelů o adopci či pěstounskou péči se setkáváme se specifickou formou rasového předsudku. Předpokládá se obecně, že dítě romské je již geneticky předurčeno k závadovému chování. (ibid :31) Je to dáno posuzováním minoritní skupiny (menšinové) ve společnosti z pohledu majoritní (většinové) populace. Romská populace v Čechách žije již dlouhá léta, přesto však striktní snahy o asimilaci, hlavně v období po 2.světové válce, nebyly tak úspěšné, jak se očekávalo. Asimilace spočívá v opuštění vlastních tradic a zvyků a přizpůsobení se majoritní společnosti.(ibid : 251)

Romské etnikum je pak označováno paušálně za problémové, nepřizpůsobivé, nekulturní,... Většina lidí si ani neuvědomuje, že pouze neplní všechna naše očekávání, že po nich majoritní společnost vyžaduje něco, co jim není vlastní, co potlačuje jejich identitu a kořeny. Po roce 1989 se objevují v Čechách první snahy o řešení interetnických vztahů formou kulturního pluralismu, který uznává subkultury jako rovnocenné.(ibid :251)

Sociální rovnost obsahuje jako pojem rovnost všech lidí, neboť každý reprezentuje svou jedinečností celou podstatu humanity. Historicky je třeba přiznat, že ve většině kultur i epoch je naopak za zcela normální a odpovídající situaci považována sociální nerovnost, která je úzce spjata se statusem jedince a sociální dědičností. (Velký sociologický slovník 1996: 950)

Dominantní většina je ochotna přijmout existenci minority pouze za podmínky, že tato bude ochotna asimilovat, přičemž požadavky majority se budou stále stupňovat tak, aby byla zajištěna kapitulace ze strany menšiny. Časem je však menšina tímto tlakem donucena k úniku do vlastního ghetta, nebo po vzoru symetrické schizogeneze dojde ke vzpouře.

Možným řešením je pak reciprocita, kdy lze v dlouhodobějším pohledu dosáhnout rovnováhy vztahů. Znamená to, že každá strana může té druhé nabídnout něco, co druhá strana potřebuje. Příkladem může být rozložení sil na trhu práce, kdy některé činnosti příslušníci majoritní

skupiny vykonávat odmítají, zatímco minoritní skupiny je vykonávají ochotně. (Bauman 2000: 55-56)

Sociální rovnost je charakteristickou hodnotou současné evropské kultury a je úzce propojena s koncepcí sociální spravedlnosti. (Velký sociologický slovník 1996: 950)

Sociální spravedlnost je nejčastěji chápána jako požadavek na distribuci či redistribuci postavení, prestiže, odměn, materiálních hodnot, ale i postihů a sankcí. Jedná se o neustále diskutované téma, které je řešeno v kontextu s tzv. distributivní spravedlností (co, kdo, za kolik) a otázkou spravedlivého trestu pro jedince, který se dopustil přestupku proti obecnému blahu. (Velký sociologický slovník 1996: 1212)

Rovné šance, či sociální spravedlnost je tak v současné době úzce spojována s otázkami uznání převážně v kulturní rovině. V minulosti byly nerovnosti spojovány především se spravedlností rozdělování.

Jedná se tedy o střet dvou základních proudů sociologického uvažování o sociálním řádu, mezi tzv. konsequalismem (klade důraz na normativní aspekt řádu) a konfliktualismem (důraz je kladen na mocenský aspekt řádu). (Šanderová 2007: 79-80)

V náhradní rodinné péči se sociální nerovnost spolu se sociální nespravedlností může obecně projevit menší ochotou žadatelů přijmout do své rodiny odlišné dítě, což lze následně ověřit či vyvrátit výsledky provedeného výzkumu. (viz tabulka č. 4)

Pokud jsou náhradní rodiny ochotny přijmout dítě romské, poloromské či jiné národnosti, mají ve většině případů snahu dítě plně integrovat do své rodiny i kultury, kterou vyznávají a zcela omezit jeho interakce s příslušníky jeho etnické skupiny. (Novák 2002: 31-34)

Ze shora uvedeného vyplývá, že je stále celospolečensky diskutovanou otázkou, jakým způsobem citlivě, ale i objektivně přistupovat k řešení romské i minoritní problematiky, jak vymezit určitá kritéria a zda vůbec, která by účinně pomohla zpracovávat potřebná data sloužící k utváření a vyhodnocení koncepcí minulých i budoucích.

3. Praktická část

3.1. Téma výzkumu :

Rovné šance dětí z etnických menšin při umístění do náhradní rodinné péče.

3.2. Cíl výzkumu:

Samotný výzkum, který byl proveden má odpovědět na otázku:

Existují rovné šance při umístění dětí z etnických menšin do náhradní rodinné péče?

Jsou děti z etnických menšin znevýhodněny při umístění do náhradní rodinné péče?

Snahou je tedy zjistit, zda jsou či nejsou děti z etnických menšin znevýhodněny oproti druhým, zda existují předsudky již na straně žadatelů.

3.3. Metody výzkumu

Za zdroj dat byla vzata evidence přijatých a propuštěných dětí v Dětském centru Veská, které je příspěvkovou organizací Pardubického kraje. Jedná se o největší zařízení tohoto druhu v kraji a je jedinečné i v rámci celé České republiky. Toto zařízení poskytuje péči dětem, které bylo nutné z důvodu nezájmu na straně biologické rodiny, se souhlasem rodičů či na základě rozhodnutí soudu umístit mimo rodinu a domov. V Dětském centru jsou krom dětí ve věku 0-5 let také umístěny nezletilé těhotné matky, nezletilé matky s dětmi či matky zletilé se svými dětmi. Tak může být poskytnuta komplexní péče o matku a dítě na jednom místě. Tento přístup je jedním z terapeutických mechanismů, které při široké péči odborníků na jednom místě mohou pomoci navázat matce k dítěti základní sociální kontakt, získat potřebnou jistotu a sebevědomí, pocit bezpečí a zodpovědnosti a zamezit tak rozpadu rodiny či opuštění dítěte matkou a následnému nezájmu z její strany.

Původní záměr byl zpracovat data za všechna dostupná zařízení v Pardubickém kraji, avšak s ohledem na náročnost získávání informací tato nakonec odmítla spolupráci. Veřejně dostupná data a zpracovávané údaje jsou pro prováděný výzkum nedostačující a pouze by zkreslily výsledek, neboť některá kritéria jsou slučována dle potřeb jednotlivých ministerstev a vzájemně spolu nekorespondují.

Dalším zdrojem dat byly žádosti a formuláře žadatelů o náhradní rodinnou péči, které byly tříděny podle požadované formy na adopci a pěstounskou péči. Z těchto žádostí byla

zpracována pouze základní data o počtu žadatelů a následně z dotazníku “Naše požadavky na dítě” bod “Etnikum dítěte”.

3.4. Výzkum - děti

První soubor dat byl zpracován na základě informací získaných ze spisové dokumentace všech dětí, které byly do zařízení přijaty ve sledovaném časovém období, tedy v letech 2003-2008, při zachování anonymity a dodržení zásad zákona na ochranu osobních dat a ostatních platných právních norem s tímto souvisejících.

Veškerá spisová dokumentace je vedena odděleně ve dvou svazcích, kdy první část spisu je sociální a mapuje kompletně rodinnou anamnézu každého přijatého dítěte. Obsahuje podrobné informace o dítěti, jeho rodičích, sourozencích (vlastních i nevlastních), o bytových podmínkách a podobně. Jsou zde uchovávány doklady sloužící jako podklady pro následné zpracování listin nutných k předání dítěte do poradního sboru v případě hledání náhradní rodiny. Spis obsahuje i fotodokumentaci dítěte, kdy jsou pořizovány fotky při příchodu a odchodu dítěte do zařízení. Další fotky mají dokumentační charakter, jsou v neutrálním prostředí a mají zajistit dítěti “minulost - identitu”. Tím se myslí skutečnost, aby existovaly alespoň obrázky z jeho ranného dětství, jak vypadalo jako miminko, narozeniny, fotky s dortem, vánoční s dárky a podobně. Tyto fotky pak dostává dítě při odchodu sebou a nevzniká tak nutně v jeho minulosti jakási “díra” oproti ostatním dětem, se kterými se v budoucnu bude stýkat.

Další část spisu tvoří zdravotní dokumentace, kde jsou veškeré záznamy o zdravotním stavu a vývoji dítěte od narození, včetně porodu a první rýmy. I z těchto dat se opět vychází při vyplňování přehledného listu – viz příloha č. 4) Oba spisy jsou přístupné pouze vymezeným osobám s patřičným oprávněním. S ohledem na tuto skutečnost není možné provést například porovnání u dětí zdravotně postižených, neboť jejich záznamy podléhají lékařskému tajemství a nelze je zpracovávat.

Ze získaných dat pak byly vygenerovány souhrnné tabulky jednotlivých proměnných, vždy za jeden celý kalendářní rok a postupně za celé období 2003 -2008. Tabulky souhrnná obsahují data za každý rok, celkový součet, průměrnou hodnotu a její vyjádření v procentech k celku.

Prvotní byla základní informace o počtu dětí přijatých v daném roce a jejich pohlaví.
(viz tabulka č.1)

Tabulka č.1

Struktura přijatých dětí podle pohlaví

Kriterium/rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem	Průměr	%
Děti celkem	84	84	64	78	59	74	443	73,83	100,00
Dívky	46	46	24	33	29	46	224	37,33	50,56
Chlapci	38	38	40	45	30	28	219	36,50	49,44

Zdroj : Autorka

Z výše uvedené tabulky č.1 je patrné, že v průměru je za kalendářní rok přijato necelých 74 dětí s tím, že více je děvčat. Tato statistika je v rozporu s celostátní statistikou porodnosti, neboť se obecně rodí více chlapců. Domnívám se, že nelze s ohledem na opravdu malý rozdíl mezi chlapci a dívkami předjímat jakékoliv závěry. Nejsilnější z hlediska počtu přijatých dětí byly roky 2003 a 2004, nejmenší počet dětí byl přijat v roce 2007.

Pro celkový obraz situace jsou však důležitá další kritéria, která byla podrobně zpracována v tabulkách č. 5 až 11, které jsou součástí Přílohy č.3 na konci práce.

Jedná se o zpracování dat týkajících se důvodu přijetí dětí do zařízení jako jsou nezájem biologické rodiny, zdravotní důvody, zácvik spolu s matkou, sociální důvody, respitní – odlehčovací pobyty nebo na základě soudního rozhodnutí. (tabulka č.5). Největší podíl příjmů tvoří děti umístěné do zařízení z důvodu nezájmu biologické rodiny – 30,48%, spolu s dětmi, které přichází se svými matkami na zácvikové pobyty – 20,70%. Nejméně dětí je přijímáno ze zdravotních důvodů – 8,57% a na respitní odlehčovací pobyty – 7,68%.

S ohledem na strategické umístění zařízení mezi dvěma krajskými městy Pardubice a Hradec Králové, z rozčlenění příjmu podle místa původu nebo bydliště přijatých dětí (tabulka č. 6), jasně vyplývá, že nejvíce dětí je přijato z Pardubic (26,41%) a z Hradce Králové (20,08%). Dalším zajímavým výsledkem je 14,45 % příjmů z celého území České republiky, vyjma Pardubického a Hradeckého kraje, 3,16% příjmu tvoří cizinci. V tomto případě se jedná hlavně o děti přicházející z Azylového střediska v Kostelci nad Orlicí nebo narozené matkám cizí státní příslušnosti na území České republiky.

Předvídatelné jsou výsledky statistického přehledu přijatých dětí dle jejich dosaženého věku při příjmu, bez ohledu na důvod přijetí (tabulka č. 7) a následně totéž u dětí určených do náhradní rodinné péče formou adopce (tabulka č. 8) či pěstounské péče (tabulka č. 9).

V případě celkového příjmu dětí tvoří 43,58% miminka do 1 měsíce věku, 13,99% dětí je

přijímáno mezi 2-3 měsícem věku. Poměrně vyrovnaná jsou čísla okolo 5% ve věkových kategoriích od 4 měsíců do 2 let věku dítěte. Starší děti tvoří pouze malé procento příjmu. Tato skutečnost je jistě ovlivněna jednak tím, že starší děti v drtivé většině případů přicházejí spolu se svými mladšími sourozenci, případně se jedná o jejich opakovaný pobyt. Tato data zde nemohou být podrobněji zpracována, neboť nejsou oficiálně dostupná. (tabulka č. 7)

V případě adopce tvoří počet přijatých dětí v 1. měsíci života drtivou většinu – 86,93%, na druhém místě jsou se 7,46% děti ve věku 2-3 měsíců. (tabulka č. 8)

U pěstounské péče jsou již výsledná procenta více rozložená. První místo opět tvoří děti v 1. měsíci života (32,60%), na druhém místě jsou děti ve věku 2-3 měsíce (17,34%) a na třetím místě s nepatrným rozdílem jsou děti ve věku 13-18 měsíců (13,03%). Tento fakt je ovlivněn jednak délkou vedení soudních jednání, kdy se jedná o značné průtahy i časovou náročnost, neboť ve většině případů dětí pro pěstounskou péči je třeba nejprve zajistit jejich právní volnost. S ohledem na skutečnost, že biologičtí rodiče nedají souhlas s umístěním dětí do náhradní rodiny, je nutné zahájit řízení o nařízení ústavní výchovy. Zde pak dochází k problémům s doručováním písemností, které jednání značně protahuje, případně k odvolání do rozhodnutí soudu. Teprve po všech těchto úkonech a konečném nabytí právní moci rozhodnutí je možné dítě nahlásit do poradního sboru. (tabulka č. 9).

V následující tabulce jsou strukturovány děti podle místa kam jsou propuštěny. Nejvíce dětí (47,35%) je propuštěno zpět do biologické rodiny. Toto číslo odráží úspěšnost sociální práce s klienty, tedy s biologickými rodiči dětí. Je velice příznivé, že téměř polovina dětí je propouštěna domů a systém „sanace rodiny“, který je v případech řešení situací sociálně slabých rodin prioritou, přináší své první výsledky. Základem je aktivní a dlouhodobá práce s rodinou za účasti státních i nestátních subjektů. Tato spolupráce pokračuje většinou i po propuštění dětí domů tak, aby se zamezilo pokud to je trochu možné, opakovaným pobytům dětí v zařízení. Čtvrtina dětí (22,21%) je propuštěna do náhradních rodin formou adopce. Velkým úspěchem byly v průběhu let dva případy realizované mezinárodní adopce, neboť v těchto případech se jedná o obtížně umístitelné děti, o které nemá nikdo zájem, jsou právně volné, ale zpravidla je zde komplikace jednak s etnikem a zároveň zde ještě je přidruženo zdravotní postižení. Přáním a úkolem bylo najít pokud možno nejpozději do jejich 3 let věku náhradní rodinu. V obou případech se to podařilo. Z tabulky je pak patrné, že za celou dobu sledovaného období nebylo ani jedno dítě přeloženo do dětského domova či podobného zařízení. Vyjimku tvoří pouze 0,42% dětí, které přecházejí do ústavů sociálních služeb,

neboť jejich zdravotní stav jim neumožňuje pobyt mimo specializovaná zařízení a vyžadují stálou lékařskou a odborně - rehabilitační péči.(tabulka č. 10)

Velice složité je vyhodnotit strukturu podle délky pobytu dní v zařízení. K tomuto účelu byl nejprve spočítán u každého dítěte propuštěného do pěstounské péče nebo adopce celkový počet dnů pobytu v zařízení, vždy v daném roce. Tyto člověkodny byly zprůměrovány za daný rok a pak následně za celé období. Pro představu rozdílnosti a odlišnosti u jednotlivých dětí, jsou v tabulce zařazeny mezní hodnoty nejkratšího a nejdelšího pobytu za daný rok. Nejmarkantnější rozdíl je např. u pěstounské péče v roce 2004, kdy rozdíl mezi udanými hodnotami je tvořen 1.055 člověkodny. Protipólem je pak rok 2007, kdy rozdíl mezi mezními hodnotami dosahuje pouze 191 člověkodnů, avšak obě mezní hodnoty jsou samy o sobě dosti vysoké. Z dat lze konstatovat, že v daném období dítě odcházející do pěstounské péče muselo pobýt v zařízení průměrně 346 dnů, tedy téměř jeden rok. Oproti tomuto zjištění lze konstatovat, že v případě adopce je situace co do hodnoty průměrné délky pobytu podstatně lepší -165 dnů, avšak mezní hodnoty, hlavně v letech 2003,2004 a 2005, dosahují také velkých rozdílů. Pozitivem je zjištění, že v posledních dvou letech zkoumaného období se daří tyto snižovat. (tabulka č. 11)

Posledními hodnotami, které byly získány je struktura dětí podle etnika s tím, že použité členění neodpovídá žádnému vědeckému názvosloví nebo pojmům. Pro kategorizaci a rozlišení dětí z hlediska zadání výzkumu bylo použito členění korespondující s dotazníkem žadatelů o náhradní rodinnou péči na bílé, poloromské, romské a jiné, aby bylo možné porovnat získaná data mezi sebou. (viz příloha č.1)

V tomto případě se tedy nejedná o vědecké, ale o účelové členění, jehož význam byl popsán výše (kapitola 2.1 – Základní pojmy)

Toto členění je velice kontroverzní a na první pohled pro většinu odborné veřejnosti, ale snad i laiků, nepřijatelné. Z praxe je skutečnost taková, že právě zjednodušeně a nepřesně vyjádřeno “barva kůže”, kdy tento termín nemusí být vždy chápán pejorativně, je prakticky nejdůležitějším ukazatelem zájmu žadatelů o dané dítě. Je velice smutné, že zdaleka takovou roli nehrají při rozhodování žadatelů daleko závažnější sdělení v anamnéze dítěte, jako je abusus drog, tabáku či nikotinu po narození dítěte, kdy je patrné, že se nejednalo o sledovanou graviditu a kdy matka v době těhotenství kouřila, pila či aktivně brala návykové

látky a je zde velké riziko vývojového poškození dítěte. Toto tvrzení však s ohledem na opakovanou nedostupnost dat nelze podložit výsledky výzkumu.

Tabulka č. 2

Struktura dětí podle etnika

Etnikum	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem	Průměr	%
1)přijaté děti									
Bílé	42	42	29	36	29	34	212	35,33	49,88
Poloromské	17	21	5	16	11	17	87	14,50	20,47
Romské	21	19	17	25	14	10	106	17,67	24,95
Jiné	4	2	3	1	5	5	20	3,33	4,70
2)propuštěné do adopce									
Bílé	11	12	6	6	4	15	54	9,00	50,48
Poloromské	5	8	7	3	2	8	33	5,50	30,85
Romské	6	5	2	3	3	1	20	3,33	18,67
Jiné	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3)propuštěné do pěst.péče									
Bílé	5	10	1	3	3	1	23	3,83	48,91
Poloromské	2	4	2	0	0	0	8	1,33	16,99
Romské	5	2	2	4	3	0	16	2,67	34,10
Jiné	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj : Autorka

Při vyhodnocení dat z tabulky č. 2 můžeme konstatovat, že procentuální podíl u všech přijatých dětí je velmi podobný jako u dětí určených do adopce . U dětí do pěstounské péče výrazně převyšují děti romské nad poloromskými. Tento obrácený poměr je způsobený faktem, že pokud je to jenom trochu možné jsou poloromské děti osvojeny , kdežto osvojení romských dětí je méně časté a spíše se umístí do pěstounské péče než do adoptivní rodiny.

Vyhodnocení

Ze získaných dat je patrné, že po celé sledované období je přijímán téměř stejný počet dětí, s tím, že chlapců je přijímáno v průměru nepatrně méně než děvčat.

Nejvíce dětí je přijato z důvodu nezájmu biologické rodiny a na zácvkový pobyt s matkami. Většina dětí přichází ze zdravotnických zařízení či z domova, z Pardubic nebo Hradce Králové, které tvoří téměř polovinu. Přesto lze říci, že se jedná o děti z celé republiky, i když podíl dětí z ostatních krajů je podstatně menší. Převážná část dětí přichází ve věku mezi 1. až 3. měsícem života. V případě sourozeneckých dvojic je věkový rozdíl i několik let a jsou tudíž přijímány děti i daleko starší, až do předškolního věku.

Největší procento propuštěných dětí tvoří děti, které odcházejí do biologické nebo náhradní rodiny, pokud nezůstávají dosud v zařízení. Tato skutečnost je většinou způsobena jejich zdravotním stavem, případně dosud není vyřešena jejich právní situace. Za celé zkoumané období ani jedno dítě nebylo umístěno do dalšího výchovného zařízení, pouze děti, které vyžadují stálou lékařskou či jinou speciální péči, byly umístěny do ústavu sociálních služeb. Délka pobytu dětí v zařízení se různí. Záleží to na situaci jednotlivých dětí, na jejich právním statutu, zda jde dítě do vlastní biologické rodiny, či zda musí podstoupit zdlouhavá soudní jednání před umístěním do rodiny náhradní.

V případě, že je dítě umístěno se souhlasem rodiče, určené do náhradní rodinné péče a již po 6 týdnech je dán souhlas s umístěním do náhradní rodiny, je odchod dítěte velmi urychlen a probíhá bez větších průtahů. V takovém případě většinou dítě setrvává v zařízení pouze nezbytně nutnou dobu a již ve 3. měsíci svého života může být v náhradní rodině.

V opačném případě se díky soudním jednáním, problémům s doručováním písemností, či případným odvoláním, může pobyt dítěte prodloužit i na několik let.

Zjištěn byl průměrný pobyt u adopce v délce 165 dnů, u pěstounské péče je to 346 dnů.

Z hlediska použitého členění podle etnika bylo zjištěno, že nejvíce přijatých dětí je bílých.

Tvoří asi 50% přijatých dětí, děti poloromské a romské tvoří po ¼.

V případě propuštěných dětí do adopce nebo pěstounské péče je tento poměr kopírován.

Z výše uvedených skutečností lze tedy odpovědět na cíl výzkumu takto:

Ano, existují rovné šance pro děti umístěvané do náhradní rodinné péče z etnických menšin.

Ne, děti z etnických menšin nejsou znevýhodněné při umístění do náhradních rodin.

Teprve porovnáním těchto závěrů se závěry získanými o žadatelích bude možné vytvořit závěr.

3.5. Výzkum – žadatelé o náhradní rodinnou péči

Dalším zdrojem dat je databáze žadatelů o náhradní rodinnou péči Krajského úřadu Pardubického kraje, při zachování všech zásad etiky a platných právních norem. Jedná se o souhrnné informace za stejné časové období let 2003-2008. Základem je počet žadatelů o náhradní rodinnou péči v daném roce, tedy zvlášť podíl žadatelů o adopci a zvlášť o pěstounskou péči. Udaje jsou zpracovány v tabulce č.3.

Tabulka č. 3

Struktura počtu žádostí o náhradní rodinnou péči podle druhu (formy)

Forma	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem	Průměr	%
Adopce	38	49	34	33	32	14	200	33,33	68,96
Pěst.péče	18	8	9	9	27	19	90	15,00	31,04
Celkem	56	57	43	42	59	33	290	48,33	100,00

Zdroj : Autorka

Z výsledků tabulky č. 3 je jednoznačně patrné, že po celé sledované období je nepoměrně větší zájem o osvojení dítěte (68,96%) oproti pěstounské péči (31,04%). Tento fakt je dán situací žadatelů, kdy většina lidí, kteří se rozhodují pro takový zásadní krok a změnu svého života je bezdětných, jsou již většinou ve věku mezi 30-35 lety a starší, materiálně dostatečně zajištění a nemohou mít vlastní děti. Tito lidé touží vyplnit prázdné místo ve svém životě a doplnit partnerský vztah o dítě a založit tak rodinu. Podmínkou začlenění takové rodiny je i požadavek na legalizaci vztahu s dítětem. Žadatelé jsou ochotni dítě přijmout a chtějí, aby to vše bylo opravdové. (zdroj : praxe autorky)

Pěstounská péče má jiný základ. Pěstouny se stávají lidé, kteří netrvají na stejném příjmení dítěte, nevadí jim, že okolí ví o tom, že mají doma dítě nebo děti, které nejsou jejich. Mají snahu nahradit těmto dětem domov a zázemí, které jim tolik chybí. Jsou připraveni i na to, že

se dítě bude stýkat se svými biologickými rodiči či prarodiči. Akceptují to a pomáhají takový křehký vztah udržet, pokud je to možné a není to v rozporu se zájmy dítěte.

Základní otázka výzkumu se však zabývá rovnými šancemi dětí z etnických menšin v náhradní rodinné péči. Následující tabulka č.4 ukazuje strukturu tolerance k etniku u žadatelů o náhradní rodinnou péči dle jejich požadavků na dítě, rozdělených podle forem náhradní rodinné péče. Data jsou zpracována z jednotlivých žádostí s tím, že nebylo možné zpracovávat všechna data uváděná v požadavku, neboť některá z nich nelze zveřejnit. Přesto by v budoucnu takový výzkum mohl daleko přesněji odpovídat na otázku dodržování rovných šancí v tomto případě, avšak autorem by musel být lékař a zároveň sociální pracovník, aby mohlo dojít k optimálnímu propojení kompetencí v otázce přístupu k informacím.

Tabulka č. 4

Struktura tolerance k etniku z počtu podaných žádostí o náhradní rodinnou péči, podle druhu (formy)

Forma	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem	Průměr	%
1)Adopce									
Bílé	32	43	30	30	27	12	174	29,00	86,98
Poloromské	5	5	3	3	5	1	22	3,67	11,01
Romské	1	1	1	0	0	1	4	0,67	2,01
jiné	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2)Pěst.péče									
Bílé	10	8	5	6	21	14	64	10,67	71,13
Poloromské	6	0	2	3	3	3	17	2,83	18,87
Romské	2	0	2	0	3	2	9	1,50	10,00
Jiné	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj : Autorka

Výsledky této tabulky jsou naprosto jednoznačné. V obou formách náhradní rodinné péče jsou drtivě preferovány “bílé” děti.(adopce 86,98%, pěstounská péče 71,13%) Osmkrát méně žadatelů je ochotno přijmout dítě poloromské do osvojení (11,01%) a skoro čtyřikrát méně

žadatelů do pěstounské péče (18,87%). U žadatelů o adopci pouze 2% tolerují možnost přijetí dítěte romského etnika a žádný z žadatelů nepřipouští dítě jiné etnické skupiny než je uvedeno. U pěstounské péče je procento tolerance žadatelů u romského etnika 10%, ostatní etnické skupiny nejsou zastoupeny vůbec.

Vyhodnocení

Dle vyhodnocení informací lze konstatovat, že počet žadatelů o náhradní rodinnou péči byl ve sledovaném období mírně kolísavý, avšak v roce 2008 došlo k velkému poklesu žadatelů o adopci oproti letům předcházejícím, a to o více jak 50%. Zájem o pěstounskou péči se zvýšil, nejméně žadatelů bylo v letech 2004-2006. Celkově je více žadatelů o adopci, než o pěstounskou péči v poměru 2:1.

Většina žadatelů upřednostňuje ve vysokém procentu "bílé dítě", o poloromské a romské děti je zájem i osmkrát menší. Tento závěr platí pro obě formy náhradní rodinné péče.

Z výše uvedených skutečností lze tedy odpovědět na cíl výzkumu takto:

Rovné šance pro děti umísťované do náhradní rodinné péče z etnických menšin neexistují, neboť díky požadavkům žadatelů jsou rovnou znevýhodněny.

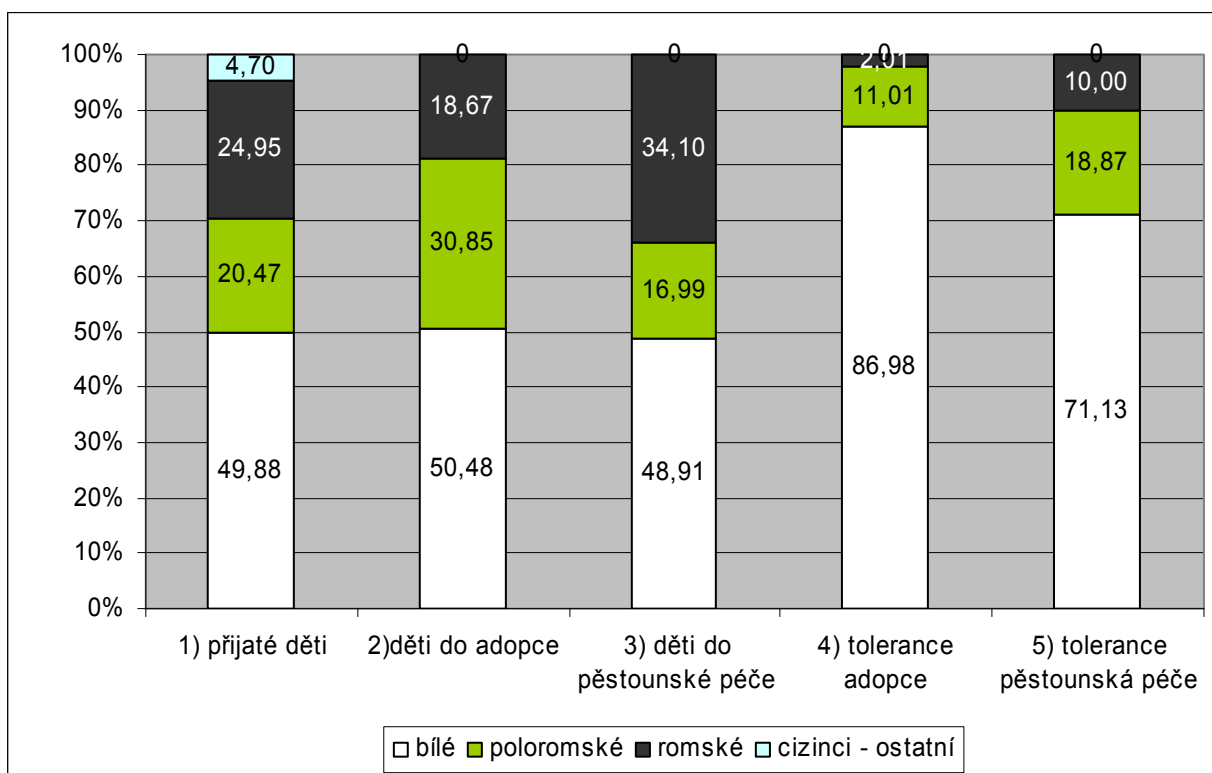
Ano, děti z etnických menšin jsou znevýhodněné při umístění do náhradních rodin.

Shrnutí

Co ze zjištěných dat vyplývá nejlépe ukáže následující graf, který porovnává výsledky z obou zkoumaných skupin, tedy dětí i žadatelů.

Graf č. 2

Porovnání struktury dětí podle etnika s tolerancí k etniku u žadatelů o náhradní rodinnou péči

Zdroj : Autorka

Závěr

Z provedeného výzkumu vyplývá, že pokud jsou do ústavního zařízení přijaty děti v daném poměru z hlediska etnické příslušnosti, pak jejich umístění do náhradní rodinné péče ve formě adopce či pěstounské péče tento poměr kopíruje. Znamená to, že všechny děti jsou umístěny, pouze délka jejich pobytu v zařízení se liší. Žádné dítě nemusí být přeloženo do dětského domova. Je to odrazem skutečnosti, že věk při příchodu dítěte do zařízení je velice nízký a pro malé děti ve věku do 2 let, i když nejsou tzv. “bílé”, se vhodná rodina vždy najde. Zde tedy nelze jednoznačně pozorovat a dovést sociální nerovnosti, které by byly předem dané.

Odlišná je skutečnost u žadatelů o náhradní rodinnou péči, kteří jednoznačně již předem, aniž by dítě poznali a zjistili jak vypadá, jak je šikovné, jaký je jeho zdravotní stav a vývoj, ve velkém procentu (86,98% adopce a 71,13% pěstounská péče) dítě z etnických menšin odmítají. Zde je patrný vliv předsudků a diskriminace určitých skupin lidí ve společnosti, a to jen na základě jejich vnějších fyziologických znaků, kterými se liší od většiny a na tomto základě jsou jim přisuzovány odmítané vzorce chování a jednání.

Z tohoto důvodu je pak šance žadatelů na získání dítěte podstatně ztížena a čekací doba žadatele na adopci tak v průměru dosahuje například v Pardubickém a Hradeckém kraji asi 5 let.

Provedený výzkum zdaleka nepodává ucelený obraz dané tematiky a zabývá se pouze jedním ze společenských i etických problémů, které s tímto souvisí. V budoucnu by bylo by jistě zajímavé a přínosné doplnění výzkumu a další informace týkající se žadatelů o náhradní rodinnou péči a jejich požadavků na dítě.

Seznam použité literatury a ostatních zdrojů

BAUMAN, Zygmunt. 2000. *Myslet sociologicky netradiční uvedení do sociologie*. 2. vydání, Praha: SLON. IBSN 80-85850-90-7

GIDDENS, Anthony. 1999. *Sociologie*. 1. vydání, Praha: Argo. IBSN 80-7203-124-4

ŠANDEROVÁ, Jadwiga. 2007. *Praktiky nespravedlnosti uznání. Perspektivní dualismus a mravní monismus z pohledu sociologa*. In HÁJEK, Martin; a kol.; *Praktiky ne/spravedlnosti: pojmy, slova, diskurzy*. 1. vydání, Praha: MATFYZPRESS. IBSN 978-80-7378-035-7

MATĚJČEK, Zdeněk. 1999. *Náhradní rodinná péče : Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. 1. vydání, Praha: Portál. IBSN 80-7178-304-8

BUBLEOVÁ, Věduna, KOVAŘÍK, Jiří. 1999. *Organizace náhradní rodinné péče*. In MATĚJČEK, Zdeněk; (ed.) *Náhradní rodinná péče : Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. 1. vydání, Praha: Portál. IBSN 80-7178-304-8

Velký sociologický slovník. 1996. II. svazek P – Z. 1. vydání, Praha: Karolinum. IBSN 80-7184-310-5

LAUBEOVÁ, Laura, HRABAŇOVÁ, Gabriela, VESELÝ, Ivan. 2009. *Sociální vyloučení a pokusy o deetnizaci Romů v České republice*. (online). Studie, vloženo 11.03.2009. (cit. 2009-03-25). Dostupný z WWW: < <http://www.blisty.cz/art/45789.html> >. IBSN 1213-1792

Ústava České republiky

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Zprostředkování osvojení a pěstounské péče

Příloha č. 2 – Dotazník pro žadatele o svěřeni dítěte do své péče

Příloha č. 3 – Soubor dat z výzkumu o dětech - tabulky č. 5 – 11

Příloha č. 4 – Přehledný list.

Příloha č.1 :

Zprostředkování osvojení a pěstounské péče

Magistrát města Pardubic
Odd. sociálně-právní ochrany dětí

Věc

Žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli / pěstouny* a zprostředkování osvojení / pěstounské péče*

Žadatelka:

Rodné číslo:
Trvalé bydliště:
Tel. číslo:

Žadatel:

Rodné číslo:
Trvalé bydliště:
Tel. číslo:

Žádám o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se **osvojiteli / pěstouny*** podle § 21 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Pokud krajský úřad nezprostředkuje **osvojení / pěstounskou péči* do 3 let** ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence žadatelů a Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR poté do 6 měsíců, **souhlasím – nesouhlasím*** s tím, aby tato žádost byla postoupena Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí za účelem zařazení do evidence pro zprostředkování osvojení ve vztahu k cizině.

Souhlasím s tím, že orgán sociálně právní ochrany dětí zprostředkující osvojení/pěstounskou péči je oprávněn zajišťovat další potřebné údaje, zejména o tom, zda způsobem svého života budu zajišťovat pro dítě vhodné rodinné prostředí, a dále je oprávněn kdykoliv zjišťovat, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci.

Dávám souhlas s uchováním a zpracováním osobních údajů a fotokopii osobních dokladů všemi orgány sociálně-právní ochrany, které se budou podílet na zařazení do evidence žadatelů a na zprostředkování NRP (v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění a zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, v platném znění).

Souhlasím s účastí na přípravě k přijetí dítěte do rodiny.

Ve Svitavách , dne .....

.....
podpis žadatelky

.....
podpis žadatele

* **nehodící se škrtněte**

Naše představy o dítěti

Pohlaví dítěte:

- 1) chlapec
- 2) děvče
- 3) na pohlaví nezáleží

Věk dítěte:

- 1) 0 – 1 rok
- 2) 1 – 3 roky
- 3) 6 a více let
- 4) u sourozenců – starší do ..... let
mladší do ..... let

Počet dětí:

- 1) jedno dítě
- 2) dvě děti
- 3) tři a více dětí
- 4) sourozence, dvojčata

Etnikum dítěte:

- 1) bílé
- 2) rómské
- 3) polorómské
- 4) jiné etnikum .....

Dítě s tělesnou vadou:

- 1) s menším tělesným postižením
- 2) s výrazným tělesným postižením
- 3) rozhodně ne

Dítě se smyslovou vadou:

- 1) s lehčím postižením
- 2) s těžším postižením
- 3) rozhodně ne

Dítě s dietním režimem:

- 1) diabetická
- 2) bezmléčná
- 3) bezlepková
- 4) jiná .....
- 5) rozhodně ne

Dítě hůře vzdělavatelné:

- 1) s předpoklady ZvŠ
- 2) s předpoklady pomocné školy
- 3) rozhodně ne

Dítě s anamnézou:

- a) rodiče požívali návykové látky (matka i v průběhu těhotenství)
- b) dítě se zdravotním omezením vyžadující odborné lékařské kontroly
- c) dítě se zdravotní vadou do budoucna odstranitelnou
- d) rodiče s psychiatrickou zátěží
- e) dítě bez původu (utajené porody, babybox)

- 1) ano
- 2) rozhodně ne
- 3) máme zájem o získání bližších informací

.....
podpis žadatelky

.....
podpis žadatele

Příloha č.2 :

DOTAZNÍK PRO ŽADATELE O SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO SVÉ PÉČE

- osvojení   pěstounská péče   jiné (hostitelská péče)

I. Osobní údaje

Jméno a příjmení: _____ rodné příjmení: _____

Datum a místo narození: _____

Číslo občanského průkazu: _____

Bydliště: _____

PSC: _____

Státní příslušnost: _____

národnost: _____

Stav: _____

náboženské vyznání: _____

VZDĚLÁNÍ (uved'te název školy, vyučení, odborné zkoušky)

základní

vyučen – obor: .....

středoškolské: .....

vyšší odborné: .....

vysokoškolské: .....

Jiné odborné zkoušky: .....

ZAMĚSTNÁNÍ (uved'te název zaměstnavatele a Vaše postavení v zaměstnání – max. 5 let zpět)

.....
.....
.....
.....

Zájmy:

.....
.....

- Pracoval/a jste   pracujete s dětmi?

ZDRAVOTNÍ STAV

Trpíte tělesným*, smyslovým* postižením nebo duševní poruchou*?   ano / ne *

Pokud ano, jedná se o stav vrozený*, trvalý*, dlouhodobý*, krátkodobý*?   ano / ne *

Nemoci, na které se léčíte:

- léčil/a jste se   léčíte se ze závislosti? (drogové, alkoholické, hráčské, jiné)

Jiné údaje o Vašem zdravotním stavu (alergie, dlouhodobé užívání léků ...):

.....

FINANČNÍ SITUACE

Příjmy pravidelné:

- ano ve výši:
 ne

Příjmy nepravidelné, občasné:

- ano ve výši:
 ne

Dávky státní sociální podpory:

- ano ve výši:

Jaké: .....

- ne

Dávky sociální péče:

- ano ve výši:

Jaké: .....

- ne

Soudně určená vyživovací povinnost:

- ano ve výši:
 ne

Jiná platební povinnost: (úvěry, půjčky, exekuce atd.):

- ano ve výši:

Jaké: .....

- ne

BYTOVÉ POMĚRY:

Žijete v:

- rodinném domě (sami)
 rodinném domě (s rodiči, prarodiči atd.)
 v byt (v osobním vlastnictví) o velikosti:
 v bytě (v nájmu) o velikosti:

I. ÚDAJE O DĚTECH

1. Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

- dítě vlastní   dítě osvojené   dítě v pěstounské péči   dítě manžela

Zdravotní stav:

- dobrý
 jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.):
- .....

2. Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

- dítě vlastní   dítě osvojené   dítě v pěstounské péči   dítě manžela

Zdravotní stav:

- dobrý
 jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.):
- .....

3. Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

- dítě vlastní   dítě osvojené   dítě v pěstounské péči   dítě manžela

Zdravotní stav:

- dobrý
 jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.):
- .....

4. Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

- dítě vlastní   dítě osvojené   dítě v pěstounské péči   dítě manžela

Zdravotní stav:

- dobrý
 jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.):
- .....

5. Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

- dítě vlastní   dítě osvojené   dítě v pěstounské péči   dítě manžela

Zdravotní stav:

- dobrý
 jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.):

.....

Zde uveďte své odůvodnění žádosti (co Vás vede k jejímu podání, kde jste získali informace o náhradní rodinné péči a jaké informace máte, zdůvodněte své představy o přijímaném dítěti, máte již nějakou zkušenost s výchovou dětí, s problémy ve výchově atd.):

Potvrzuji, že údaje které jsem uvedl/a jsou pravdivé a jsem si vědom/a toho, že uvedení nepravdivých údajů může mít za následek nezařazení nebo vyřazení mé žádosti z evidence žadatelů.

Souhlasím s uchováním a zpracováním osobních údajů uvedených v dotazníku v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění.

Datum: .....

Podpis žadatele/ky:.....

Příloha č. 3 :**Soubor dat z výzkumu o dětech v období 2003 - 2008**

Tabulka č. 5

Struktura přijatých dětí podle důvodu přijetí

Důvod přijetí	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem	Průměr	%
Nezájem rodiny	37	26	13	14	13	32	135	22,50	30,48
Zdravotní důvody	8	9	3	4	6	8	38	6,33	8,57
S matkou na zácvik	19	23	15	16	12	20	105	17,50	23,70
Respitní pobyt	0	7	5	12	9	1	34	5,67	7,68
Sociální důvody	12	7	15	18	11	2	65	10,83	14,67
Soudní rozhodnutí	8	12	13	14	8	11	66	11,00	14,90

Tabulka č. 6

Struktura přijatých dětí podle místa původu

Místo původu	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem	Průměr	%
Hradec Králové	18	16	17	9	8	21	89	14,83	20,08
Pardubice	26	26	13	20	12	20	117	19,50	26,41
Chrudim	12	18	7	11	7	8	63	10,50	14,22
Rychnov n.Kněžnou	0	3	1	5	1	5	15	2,50	3,39
Ostatní Pardub.kraj	5	0	1	5	6	2	19	3,17	4,30
Ostatní Hradec.kraj	12	13	11	14	9	3	62	10,33	13,99
Ostatní ČR	9	7	12	13	11	12	64	10,67	14,45
Cizina/azylanti	2	1	2	1	5	3	14	2,33	3,16

Tabulka č. 7

Struktura přijatých dětí podle dosaženého věku při příjmu

Věk:	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem	Průměr	%
Do 1 měsíce	28	43	30	31	21	40	193	32,17	43,58
2-3 měsíce	18	10	8	9	5	12	62	10,33	13,99
4-6 měsíců	3	3	4	6	2	5	23	3,83	5,18
7-9 měsíců	5	1	3	1	4	4	18	3,00	4,06
10-12 měsíců	4	7	4	4	3	2	24	4,00	5,42
13-18 měsíců	3	6	4	4	6	1	24	4,00	5,42
19-24 měsíců	4	2	2	7	5	3	23	3,84	5,20
3 roky	6	1	3	2	2	2	16	2,67	3,61
4 roky	5	0	0	3	1	3	12	2,00	2,71
5 let	0	0	0	1	4	1	6	1,00	1,36
6 let	4	0	0	2	0	0	6	1,00	1,36
7 let	0	2	0	0	1	0	3	0,50	0,67
Respitní pobyt	3	7	4	8	5	1	28	4,67	6,32
Nezjištěno	1	2	2	0	0	0	5	0,83	1,12

Tabulka č. 8

Struktura přijatých dětí podle dosaženého věku při příjmu – určených do adopce

Věk	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem	Průměr	%
Do 1 měsíce	18	25	11	12	7	20	93	15,50	86,93
2-3 měsíce	2	0	2	0	0	4	8	1,33	7,46
4-6 měsíců	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7-9 měsíců	1	0	1	0	0	0	2	0,33	1,85
10-12 měsíců	1	0	0	0	0	0	1	0,17	0,95
13-18 měsíců	0	0	0	0	2	0	2	0,33	1,85
19-24 měsíců	0	0	1	0	0	0	1	0,17	0,95
3 roky	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4 roky	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5 let	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6 let	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7 let	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Respitní pobyt	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nezjištěno	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabulka č. 9

Struktura přijatých dětí podle dosaženého věku při příjmu – určených do pěstounské péče

Věk	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem	Průměr	%
Do 1 měsíce	3	6	2	1	3	0	15	2,50	32,60
2-3 měsíce	2	2	0	3	0	1	8	1,33	17,34
4-6 měsíců	0	1	1	0	0	0	2	0,33	4,31
7-9 měsíců	0	1	0	0	1	0	2	0,33	4,31
10-12 měsíců	2	0	0	0	0	0	2	0,33	4,31
13-18 měsíců	2	3	1	0	0	0	6	1,00	13,03
19-24 měsíců	0	1	0	2	1	0	4	0,67	8,74
3 roky	1	1	1	0	0	0	3	0,50	4,70
4 roky	1	0	0	1	0	0	2	0,33	4,30
5 let	0	0	0	0	1	0	1	0,17	2,22
6 let	1	0	0	0	0	0	1	0,17	2,22
7 let	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Respitní pobyt	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nezjištěno	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabulka č. 10

Struktura přijatých dětí podle místa kam byly propuštěny

Místo	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem	Průměr	%
Adopce	21	25	14	12	9	24	105	17,50	22,21
Pěstouni	12	15	5	7	6	1	46	7,67	9,74
Domů	47	38	37	47	36	19	224	37,33	47,35
Jiná péče	1	2	32	7	1	1	44	7,33	9,29
Úmrtí	1	3	0	0	1	0	5	0,83	1,05
ÚSP	0	1	1	0	0	0	2	0,33	0,42
Dosud zde	1	0	2	5	6	27	41	6,83	8,67
Repatriace	0	0	2	0	0	2	4	0,67	0,85
Mezinár. adopce	1	0	1	0	0	0	2	0,33	0,42

Tabulka č. 11

Struktura podle délky pobytu dětí v zařízení

Délka/ dny	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Celkem	Průměr	
1) Pěstounská péče									
Průměr	326,08	425,13	385,60	482,00	377,66	80,00	2076,47	346,08	
Člověkodny/ počet dětí	3913/ 12	6377/ 15	1928/ 5	3374/ 7	2266/ 6	80/ 1			
Maximální pobyt	702	1138	943	796	496	80	4155	692,50	
Minimální pobyt	192	83	146	159	305	80	965	160,83	
2) Adopce									
Průměr	207,09	174,76	196,13	193,83	112,77	107,37	991,95	165,33	
Člověkodny/ Počet dětí	4556/ 22	4369/ 25	2942/ 15	2326/ 12	1015/ 9	2577/ 24			
Maximální pobyt	703	848	738	395	247	338	3269	544,83	
Minimální pobyt	36	42	50	55	62	12	257	42,83	

Zdroj : Autorka